

Lausunto

16.01.2026

Asia: VN/17391/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle Kansaneläkelaitoksen tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Pankki- ja tilitietoihin liittyvä lausuntopalaute:

Kansaneläkelaitos tarvitsee asumistukihakemuksen käsittelyssä luotettavat tiedot tilinhaltijasta, tilien saldoista ja korkoprosenteista. Esityksen mukaan Kansaneläkelaitos ei kuitenkaan tällä hetkellä pyydä tiliotteita yleisen asumistuen hakemuksen liitteeksi, vaan tarvittavat tiedot kysytään asiakkaalta hakemuksessa. Kansaneläkelaitos kuitenkin hyödyntää yleisen asumistuen käsittelyssä esimerkiksi perustoimeentulotuen ja eläkkeensaajan asumistuen hakemusten liitteistä saatujen tiliotteiden tietoja. Kaikissa tilanteissa näitä tietoja ei kuitenkaan ole käytettävissä. Eläkkeensaajan asumistuen käsittelyssä asiakkaalta pyydetään etuutta ensimmäistä kertaa myönnettäessä tiliotteet. Ensimmäisen myöntöpäätöksen jälkeen hakijalta pyydetään tiliotteet muutaman vuoden välein.

Esiin on tullut tilanteita, joissa hakijan siirtyessä yleiseltä asumistuelta eläkkeensaajan asumistuelle on käynyt ilmi, että yleistä asumistukea saaneella henkilöllä on tuloja, omaisuutta tai omaisuuden tuottoa, joita hän ei ole ilmoittanut yleistä asumistukea hakiessaan. Näissä tilanteissa tuloja, omaisuuden tuottoa ja omaisuuden arvoa ei ole voitu ottaa huomioon yleistä asumistukea myönnettäessä.

KOVA huomauttaa, että Kansaneläkelaitoksen käytännöissä vallitsee nykytilassa epäsuhta tiliotteiden toimittamisen suhteen riippuen siitä, kumpaa etuutta hakija hakee. Käytäntöjä on tarpeen yhdenmukaistaa.

Edellä esitettyyn viitaten KOVA kannattaa esitettyjä muutosehdotuksia yleisestä ja eläkkeensaajan asumistuesta annettuihin lakeihin jäljempänä esitetyin huomioin.

Tiedot asumistuen ratkaisemista varten (Laki yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta 42 § ja Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain muuttamisesta 43 §)

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi pykälien 2 momenttien sisältöä siten, että viimesijaisen rahalaitostiedustelun sijaan momentissa säädettäisiin tili-, saldo- ja arvopaperitietojen pyytämisestä hakijan ja tämän ruokakuntaan kuuluvien henkilöiden osalta. Ko. tiedot eivät ole valtiosääntöoikeudellisesti arkaluonteisia. KOVA pitää muutosehdotusta selventävänä nykytilaan nähden.

Esityksessä ehdotetaan myös uuden 3 momentin säätämistä, minkä mukaan Kansaneläkelaitoksella olisi oikeus saada pyynnöstä salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä maksutta käsiteltävänä olevan asian ratkaisemista varten välttämättömät tiedot rahalaitoksilta hakijan sekä muiden ruokakuntaan kuuluvien tilitapahtumista, jollei hakija ole kieltänyt tietoja pyytämistä tai, jollei riittäviä tietoja ja selvityksiä muutoin saada ja on perusteltua syytä epäillä hakijan antamien tietojen riittävyyttä tai luotettavuutta. Ennen pyynnön esittämistä hakijalle tai saajalle on annettava siitä tieto.

Esityksessä huomautetaan, että henkilön yksityiskohtaiset tilitapahtumatiedot rinnastetaan yksityiselämän suojan ydinalueelle kuuluviin arkaluonteisiin tietoihin, joten niitä ei luovutettaisi Kansaneläkelaitoksen käyttöön ilman ennakkollista kontrollia. Sellaisena toimisi yhtäältä välttämättömyyskriteeri ja toisaalta hakijan oikeus halutessaan kieltää Kansaneläkelaitoksen pääsy arkaluonteisiin tietoihin.

KOVA pitää muutosehdotuksen tavoitteiden kannalta välttämättömänä ja positiivisena sitä, jos tilitapahtumatietojen saanti mahdollistettaisiin tällä tavoin Kansaneläkelaitokselle, joka voisi luottaa tietojen muokkaamattomuuteen. Niin ikään esitetyn ennakkollisen kontrollin keinot ovat KOVAN näkemyksen mukaan sinänsä perusteltuja. Etuuden hakijalle jäisi kuitenkin mahdollisuus kieltäytyä tietojen antamisesta Kansaneläkelaitokselle, jolloin hakija voisi halutessaan itse esittää tarvittavat selvitykset tilitapahtumista, mikä ainakin teoreettisesti voisi mahdollistaa virheellisten tietojen antamisen. KOVAN käsityksen mukaan tällaiseen tilanteeseen ei soveltuisi ns. viimesijainen keino eli Kansaneläkelaitoksen tietopyyntö rahoituslaitokselta. KOVA näkee tarpeelliseksi tämän huomioimisen asian jatkovalmistelussa.

Tiedot pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä (Laki yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta 42a § ja Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain muuttamisesta 43a §)

Esityksessä lisäksi ehdotetaan uutta pykälää, jossa säädettäisiin Kansaneläkelaitoksen oikeudesta pyytää rahalaitoksilta pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetussa laissa tarkoitettuja tilin asiakkuutta koskevia tietoja, saldotietoja sekä tilitapahtumatietoja, jos nämä tiedot olisivat

välttämättömiä etuuksien toimeenpanossa ja jos lakien 42 §:ssä ja 43 §:ssä erikseen säädetty edellytykset tietojen pyytämiseksi täyttyisivät.

KOVA esittää tähän muutosehdotukseen samat huomiot kuin edellä asumistuen ratkaisemista varten annettavien tietojen kohdalla.

Matkakorvauksiin (Kela-taksit) liittyvä lausuntopalaute:

-

Toimeentulotuessa huomioitavia laskuja koskevaan Kansaneläkelaitoksen tiedonsaantioikeuteen liittyvä lausuntopalaute:

-

Toimeentulotuen hakijan tietojenanto- ja ilmoitusvelvollisuuteen liittyvä lausuntopalaute:

-

Lääkärinlausuntoja- ja todistuksia koskevan tiedonsaantioikeuden tarkentamiseen liittyvä lausuntopalaute:

-

Muihin toteuttamisvaihtoehtoihin liittyvä lausuntopalaute:

-

Vaikutusten arviointiin liittyvä lausuntopalaute:

Esityksessä on tehty vaikutusten arviointia varsin monipuolisesti etenkin taloudellisten vaikutusten sekä ihmisvaikutusten ja yhteiskunnallisten vaikutusten osalta. KOVA pitää tärkeänä huomiona esitykseen kirjattua mainintaa siitä, ettei uudistukseen sisältyviä muutoksia arvioitaessa ole voitu täysin ennustaa muutosten vaikutuksia väärinkäytösten ja virheellisen maksujen vähenemiseen eikä myöskään henkilöiden tosialliseen toimintaan. Näin ollen esitetyt arviot sisältävät epävarmuutta.

Vaikutuksia vuokranantajiin ei ole kuitenkaan arvioitu, mikä tulee KOVAN mukaan ehdottomasti ottaa huomioon asian jatkovalmistelussa.

KOVA katsoo, että vaikutusten arvioinnissa tulee perustavanlaatuisena lähtökohtana huomioida yhtäältä valtion tukemia vuokra- ja asumisoikeusasuntoja tarjoavat vuokranantajat ja toisaalta vapaarahoitteisilla markkinoilla toimivat ns. yksityiset vuokranantajat. Ensiksi mainittua ryhmää koskevat mm. lakisääteiset omakustannus- ja asukasvalintaperiaatteet, mitkä täytyy ehdottomasti ottaa huomioon vaikutusten arvioinnissa. KOVAN jäsenistö koostuu pääosin yleishyödyllisistä ja omakustannusperiaatteella toimivista vuokratulo- ja asumisoikeusyhteisöistä. Jotkin KOVAN jäsenyhteisöt tarjoavat myös vapaarahoitteisia vuokra-asuntoja.

KOVAn näkemyksen mukaan vaikutusten arvioinnissa merkitystä voi olla sillä, maksetaanko etuuden hakijalle myönnetty asumistuki suoraan vuokranantajalle vai ei. Kansaneläkelaitos maksaa myönnetyn asumistuen suoraan vuokranantajalle, jos etuuden hakija on antanut tähän valtuutuksen taikka jos vuokran maksu on laiminlyöty. Asumistukea voi saada myös asumisoikeusasunnon käyttövastikkeeseen sekä erikseen maksettaviin vesi- ja lämmityskuluihin. KOVAn käsityksen mukaan Kansaneläkelaitos maksaa etuuden hakijalle myönnetyn asumistuen suoraan suurelle osalle jäsenyhtiöitämme eli vuokratalo- ja asumisoikeusyhteisöjä. Tilanne on todennäköisesti erilainen ns. yksityisten vuokranantajien kohdalla.

KOVA lisäksi arvioi, että maksettavien asumistukien määrät voivat pienentyä ehdotettujen muutosten myötä, jolloin asukas luonnollisesti itse vastaisi nykyistä suuremmasta osasta vuokrasta tai käyttövastikkeesta. Tämä voi ainakin teoreettisesti lisätä vuokranantajan taloudellisia riskejä.

Näin ollen on tärkeää, että vaikutuksia erilaisiin vuokranantajiin arvioidaan mahdollisimman monipuolisesti.

Muu lausuntopalaute:

Kohtuuhintaisten vuokra- ja asumisoikeustalojen omistajat - KOVA ry kiittää mahdollisuudesta lausua sosiaali- ja terveysministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle Kansaneläkelaitoksen tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamiseksi ja lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Lausunnonantajasta

Kohtuuhintaisten vuokra- ja asumisoikeustalojen omistajat - KOVA ry on yleishyödyllisten ja omakustannusperusteella toimivien vuokratalo- ja asumisoikeusyhteisöjen toimialajärjestö, joka toimii jäsentensä edunvalvonta-, palvelu- ja yhteistyöjärjestönä. KOVAn jäsenet omistavat normaaleja vuokra-asuntoja, erityisryhmien vuokra-asuntoja tai asumisoikeusasuntoja.

KOVAlla on 138 jäsenyhteisöä. Niiden pysyvässä omistuksessa on yhteensä yli 340 000 vuokra- ja asumisoikeusasuntoa, joissa asuu yli 500 000 henkilöä. KOVAn jäsenet toimivat noin 150 kunnassa. KOVAn jäsenet omistavat noin 85 prosenttia rajoituksenalaisista normaaleista valtion tuella rakennetuista vuokra-asunnoista, noin 70 prosenttia kaikista rajoituksenalaista valtion tuella rakennetuista vuokra-asunnoista ja noin 85 prosenttia asumisoikeusasunnoista Suomessa. KOVAn jäsenet aloittavat vuonna 2025 yhteensä noin 4 800 kohtuuhintaisen vuokra- ja asumisoikeusasunnon rakennuttamisen.

KOVA edustaa pitkäjänteisiä, pysyviä ja turvallisia vuokra- ja asumisoikeusasuntojen omistajia ja vuokranantajia. KOVA kehittää vuokratalo- ja asumisoikeusyhteisöjen toimintaedellytyksiä tekemällä

vuokratalo- ja asumisoikeusyhteisöille Suomen parasta edunvalvontaa. KOVAn jäsenistö toimii siten, että pienituloisillakin ihmisillä on varaa laadukkaaseen ja kohtuuhintaiseen asumiseen.

Asian taustasta ja nykytilasta

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi muun muassa yleisestä ja eläkkeensaajan asumistuesta annettuja lakeja. Taustalla ovat yleistyneet väärinkäytöskäyttötilanteet Kansaneläkelaitoksen eri etuuksien hakemisessa. Esityksen mukaan esimerkiksi vuonna 2024 kolmanneksi eniten väärinkäytöspäilyjä oli yleisessä asumistuessa johtuen muun muassa etuuden hakijan omista aktiivisista toimenpiteistä, kuten laskujen, tiliotteiden ja muiden tietojen toimittamisesta Kansaneläkelaitokselle.

Esityksen mukaan voimassa olevan lainsäädännön haasteet liittyvät siihen, että tietojen käsittelyä koskevat säännökset eivät ole täsmällisiä ja tarkkarajaisia, eikä niissä ole huomioitu käsiteltävien tietojen luonnetta. Ehdotetuilla muutoksilla on tarkoitus ehkäistä Kansaneläkelaitoksen myöntämien etuuksien väärinkäyttöä, edistää Kansaneläkelaitoksen ja muiden viranomaisten välistä tietojenvaihtoa sekä Kansaneläkelaitoksen tiedonsaantioikeuksia.

KOVA pitää esityksen tavoitteita perusteltuina ja tarpeellisina. Jäsenyhtiöidemme vuokralaisista ja asumisoikeusasujista arviolta noin kolmasosa saa joko yleistä asumistukea tai eläkkeensaajan asumistukea. KOVA muistuttaa, että asumistukien tarkoitus on vähentää nimenomaan pienituloisten asumismenoja ja mahdollistaa kohtuullisen asumisen taso.

Parkkonen Jouni
Kohtuuhintaisten vuokra- ja asumisoikeustalojen omistajat - KOVA ry